

WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO UZYSKANIA POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN Z PRZEDMIOTU HISTORIA W KLASIE VI SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej.

Zakres wymagań	Poziom wymagań	
	Ocena niedostateczna	Ocena celująca
Wiedza	Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą; nie posiada podstawowych wiadomości i umiejętności niezbędnych do kontynuowania nauki oraz przyswajania nowych treści w klasie wyższej.	<p>Uczeń posiada wiedzę określoną dla oceny bardzo dobrej, a ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> — posiada wiedzę wykraczającą poza obowiązkowe wymagania programowe; — systematycznie wzbogaca swą wiedzę przez czytanie książek i artykułów o treści historycznej; — interesuje się nowymi osiągnięciami nauki historycznej i prezentuje je w toku zajęć lekcyjnych.
Umiejętności		<p>Uczeń posiada umiejętności określone dla oceny bardzo dobrej, a ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> — potrafi korzystać ze źródeł informacji wskazanych przez nauczyciela i zdobytych samodzielnie; — samodzielnie interpretuje źródła, potrafi łączyć zawarte w nich informacje; — potrafi powiązać problematykę historyczną z zagadnieniami poznanymi w czasie lekcji innych przedmiotów; — potrafi powiązać dzieje własnego regionu z historią Polski lub z dziejami powszechnymi; — potrafi udowodnić swoje zdanie, używając odpowiedniej argumentacji, posługując się przy tym bogatym słownictwem i pojęciami charakterystycznymi dla nauki historycznej.
Aktywność		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> — dodatkowo wykonuje zadania wykraczające poza obowiązkowe czynności procesu lekcyjnego; — podejmuje się z własnej woli opracowania różnych materiałów (plany, schematy, biogramy, gromadzi materiał regionalny, itp.); — osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach historycznych.

Zagadnienia	Wymagania edukacyjne na ocenę:			
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą
	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny dopuszczającej, a zwłaszcza:	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny dopuszczającej, a ponadto:	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny dostatecznej, a ponadto:	Uczeń posiada wiedzę i umiejętności określone dla oceny dobrej, a ponadto:
<p>Podstawa programowa: VIII. Wielkie odkrycia geograficzne.</p> <p>Materiał nauczania: — średniowieczne wyobrażenia o Ziemi — przyczyny wypraw żeglarskich na przełomie XV i XVI w. — najważniejsze wyprawy przełomu XV i XVI w. oraz ich dowódcy</p>	<p>— zna i zaznacza na osi czasu datę: • odkrycia Ameryki (1492 r.);</p> <p>— identyfikuje postać: • Krzysztofa Kolumba;</p> <p>— wskazuje na mapie: • Indie, • Amerykę;</p> <p>— podaje przykłady towarów sprowadzanych z Indii.</p>	<p>— poprawnie posługuje się terminami: • <i>karawela</i>, • <i>kompas</i>;</p> <p>— zna i zaznacza na osi czasu lata: • pierwszej wyprawy dookoła Ziemi (lata 1519–1522);</p> <p>— identyfikuje postać: • Ferdynanda Magellana;</p> <p>— wymienia nowości w technice żeglarskiej, które umożliwiły dalekomorskie wyprawy;</p> <p>— przedstawia znaczenie wyprawy dookoła świata.</p>	<p>— poprawnie posługuje się terminem: • <i>tubylec</i>;</p> <p>— identyfikuje postacie: • Bartłomieja Diaza, • Vasco da Gamy;</p> <p>— wskazuje na mapie: • trasy najważniejszych wypraw przełomu XV i XVI w.;</p> <p>— podaje przyczyny wielkich odkryć geograficznych;</p> <p>— wyjaśnia, dlaczego ludność tubylczą Ameryki nazwano Indianami.</p>	<p>— poprawnie posługuje się terminem: • <i>astrolabium</i>;</p> <p>— zna i zaznacza na osi czasu daty: • odkrycia Przylądka Burz przez Bartłomieja Diaza (1488 r.), • odnalezienia drogi morskiej do Indii przez Vasco da Gamę (1498 r.);</p> <p>— wyjaśnia, dlaczego Krzysztof Kolumb i Ferdynand Magellan skierowali swoje wyprawy drogą na zachód;</p> <p>— tłumaczy pochodzenie nazwy Ameryka;</p> <p>— wyjaśnia przyczyny poszukiwania morskiej drogi do Indii.</p>

<p>Podstawa programowa: VIII. Wielkie odkrycia geograficzne.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — cywilizacje prekolumbijskie i ich dokonania — podbój Ameryki przez Hiszpanów i Portugalczyków oraz jego następstwa — zmiany w życiu ludzi w wyniku odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Stary Świat</i>, • <i>Nowy Świat</i>; — wymienia nazwy rdzennych ludów Ameryki: <ul style="list-style-type: none"> • Majowie, • Aztekowie, • Inkowie; — podaje przykłady towarów, które przewożono między Ameryką a Europą. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>cywilizacje prekolumbijskie</i>; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • tereny zamieszkałe przez Majów, Azteków i Inków; — wymienia dokonania rdzennych ludów Ameryki; — przedstawia pozytywne i negatywne skutki wielkich odkryć geograficznych; — wskazuje odkrycie Ameryki jako początek epoki nowożytnej. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>kolonia</i>, • <i>niewolnik</i>, • <i>plantacja</i>; — przedstawia politykę Hiszpanów i Portugalczyków w Nowym Świecie; — tłumaczy przyczyny przewagi Europejczyków nad tubylczą ludnością Ameryki; — wyjaśnia, w jaki sposób w Ameryce pojawiła się ludność afrykańska; — opowiada o sytuacji niewolników na plantacjach w Ameryce. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>konkwistador</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Hernána Corteza, • Francisca Pizarra; — opisuje działalność konkwistadorów; — przedstawia zmiany w życiu ludzi w wyniku odkryć geograficznych; — wymienia na podstawie mapy nazwy współczesnych państw położonych na obszarach dawniej zamieszkiwanych przez cywilizacje prekolumbijskie.
<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — renesans – cechy charakterystyczne epoki — humaniści i ich poglądy — ideał człowieka w dobie renesansu — wynalezienie druku i jego znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>renesans (odrodzenie)</i>; — zna i zaznacza na osi czasu: <ul style="list-style-type: none"> • czas trwania epoki renesansu; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Jana Gutenberga, • Leonarda da Vinci; — wskazuje Leonarda da Vinci jako człowieka renesansu i określa dziedziny jego zainteresowań. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>człowiek renesansu</i>; — przedstawia ideał człowieka w epoce odrodzenia; — opisuje dokonania Leonarda da Vinci i uzasadnia słuszność twierdzenia, że był on człowiekiem renesansu. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>antykw</i>, • <i>humanizm</i>; — wyjaśnia nazwę nowej epoki; — charakteryzuje epokę renesansu. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Erazma z Rotterdamu; — wyjaśnia wpływ wynalezienia druku na rozprzestrzenianie się idei renesansu; — przedstawia poglądy humanistów.

<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — renesansowa radość życia — architektura renesansu — wybitni twórcy odrodzenia i ich dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Leonarda da Vinci, • Michała Anioła; — wskazuje Włochy jako kolebkę renesansu. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>mecenat</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Rafaela Santi; — wyjaśnia, w czym przejawiała się renesansowa radość życia; — wymienia wybitnych twórców epoki odrodzenia i podaje przykłady ich dzieł; — z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu renesansowym. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>fresk</i> oraz podaje przykład dzieła wykonanego tą techniką; — charakteryzuje sztukę renesansową, wskazując główne motywy podejmowane przez twórców. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>attyka</i>, • <i>arkada</i>, • <i>kopuła</i>.
<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kryzys Kościoła katolickiego — Marcin Luter i jego poglądy — reformacja i jej następstwa 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>odpust</i>, • <i>reformacja</i>, • <i>protestanci</i>, • <i>luteranizm</i>, • <i>kalwinizm</i>, • <i>anglikanizm</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • wystąpienia Marcina Lutra (1517 r.); — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Marcina Lutra; — wymienia wyznania protestanckie. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>teologia</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Jana Kalwina, • Henryka VIII; — charakteryzuje wyznania protestanckie. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>pastor</i>, • <i>celibat</i>, • <i>zбір</i>; — wskazuje objawy kryzysu w Kościele katolickim jako przyczynę reformacji; — opisuje okoliczności powstania anglikanizmu; — przedstawia skutki reformacji. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • pokoju w Augsburgu (1555 r.); — przedstawia na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • podział religijny Europy; — charakteryzuje poglądy Marcina Lutra; — charakteryzuje poglądy głoszone przez Jana Kalwina; — wymienia postanowienia pokoju w Augsburgu; — tłumaczy znaczenie zasady „<i>czyj kraj, tego religia</i>”.

<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — postanowienia soboru trydenckiego — działalność jezuitów — wojna trzydziestoletnia i jej następstwa 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>sobór</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • obrad soboru trydenckiego (lata 1545-1563); — przedstawia przyczyny zwołania soboru w Trydencie; — wskazuje zakon jezuitów jako instytucję powołaną do walki z reformacją. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>kontrreformacja</i>, • <i>seminarium duchowne</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Ignacego Loyoli; — przedstawia zadania seminariów duchownych w dobie kontrreformacji; — wyjaśnia cel założenia zakonu jezuitów. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>heretyk</i>, • <i>inkwizycja</i>, • <i>indeks ksiąg zakazanych</i>; — przedstawia postanowienia soboru trydenckiego; — wyjaśnia cel utworzenia inkwizycji i indeksu ksiąg zakazanych. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • wybuchu wojny trzydziestoletniej (1618 r.), • podpisania pokoju westfalskiego (1648 r.); — przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny trzydziestoletniej; — wymienia postanowienia pokoju westfalskiego; — charakteryzuje działalność zakonu jezuitów; — przedstawia zasady obowiązujące jezuitów.
<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — szlachta i jej zajęcia — prawa i obowiązki szlachty — sejm walny i sejmiki ziemskie 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>szlachta</i>, • <i>herb</i>, • <i>szabla</i>, • <i>przywilej</i>; — przedstawia prawa szlachty odziedziczone po rycerskich przodkach; — wymienia zajęcia szlachty; — wskazuje na ilustracji postać szlachcica. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>demokracja szlachecka</i>, • <i>sejm walny</i>, • <i>magnateria</i>, • <i>szlachta średnia</i>, • <i>szlachta zagrodowa</i>, • <i>golota</i>; — przedstawia zróżnicowanie stanu szlacheckiego; — przedstawia skład izb sejm walnego; — wyjaśnia funkcjonowanie zasady <i>liberum veto</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>pospolite ruszenie</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.); — przedstawia prawa i obowiązki szlachty; — wskazuje wpływ przywilejów szlacheckich na pozycję tego stanu; — przedstawia prawa otrzymane przez szlachtę na mocy konstytucji <i>Nihil novi</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>sejmiki ziemskie</i>; — przedstawia decyzje podejmowane na sejmie walnym; — charakteryzuje rolę sejmików ziemskich i zakres ich uprawnień; — wyjaśnia, w jaki sposób doszło do ukształtowania się demokracji szlacheckiej; — porównuje parlamentaryzm Rzeczypospolitej XVI–XVII w. z parlamentaryzmem współczesnej Polski.

<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — folwark szlachecki — gospodarcza działalność szlachty — splaw wiślany — statuty piotrkowskie 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>folwark</i>, • <i>dwór</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • odzyskania Pomorza Gdańskiego przez Polskę (1466 r.); — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Pomorze Gdańskie; — na podstawie ilustracji z podręcznika wymienia elementy wchodzące w skład folwarku szlacheckiego; — opisuje zajęcia chłopów i mieszczan. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>splaw wiślany</i>, • <i>szkuta</i>, • <i>spichlerz</i>, • <i>pańszczyzna</i>; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • najważniejsze porty położone nad Wisłą; — przedstawia gospodarczą działalność szlachty; — wymienia produkty eksportowane z Polski w XV–XVII w.; — podaje nazwy towarów importowanych do Polski w XV–XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> — wymienia najważniejsze zabudowania folwarku i wskazuje ich funkcje; — wyjaśnia przyczyny i sposoby powiększania się majątków szlacheckich; — tłumaczy, dlaczego szlachta uchwaliła ustawy antychłopskie i antymieszczańskie. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • ustanowienia statutów piotrkowskich (1496 r.); — wyjaśnia znaczenie odzyskania przez Polskę Pomorza Gdańskiego dla rozwoju gospodarki; — wyjaśnia następstwa ożywienia gospodarczego; — wymienia najważniejsze ustawy wymierzone przeciw chłopom i mieszczanom; — wyjaśnia wpływ ustaw antychłopskich i antymieszczańskich na położenie tych grup społecznych i rozwój polskiej gospodarki.
<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ostatni Jagiellonowie na tronie Polski — wojna z zakonem krzyżackim 1519–1521 — hołd pruski i jego postanowienia 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>hołd lenny</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • hołdu pruskiego (1525 r.); — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Zygmunta I Starego, • Zygmunta II Augusta; — wskazuje na obrazie Jana Matejki <i>Hołd pruski</i> postaci Zygmunta Starego i Albrechta Hohenzollerna. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Bony Sforzy, • Albrechta Hohenzollerna; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Prusy Książęce, • Prusy Królewskie; — opisuje zależność Prus Książęcych od Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • wojny Polski z zakonem krzyżackim (lata 1519–1521); — przedstawia przyczyny wojny Polski z zakonem krzyżackim. 	<ul style="list-style-type: none"> — przedstawia postanowienia hołdu pruskiego i jego skutki.

<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — idee renesansowe w Polsce — literatura polskiego renesansu i jej twórcy — renesansowy Wawel Jagiellonów — odkrycie Mikołaja Kopernika 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>włoszczyzna</i>, • <i>mecenat</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Mikołaja Kopernika; — wskazuje Wawel jako przykład budowli renesansowej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Mikołaja Reja, • Jana Kochanowskiego; — charakteryzuje odkrycie Mikołaja Kopernika i pokazuje różnice między teorią polskiego astronoma a dotychczas obowiązującą koncepcją budowy wszechświata; — wyjaśnia przyczyny twórczości literackiej w języku polskim; — wymienia przykładowe dzieła sztuki renesansowej w Polsce oraz w swoim regionie; — z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu renesansowym. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>arras</i>, • <i>krużganki</i>; — charakteryzuje krótko twórczość Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego; — opisuje Wawel jako przykład architektury renesansu w Polsce; — uzasadnia tezę, że Mikołaj Kopernik był człowiekiem renesansu; — przywołuje Galileusza jako zwolennika teorii Kopernika. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>teoria geocentryczna</i>, • <i>teoria heliocentryczna</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Andrzeja Frycza Modrzewskiego; — wyjaśnia przyczyny rozwoju kultury renesansowej w Polsce; — przedstawia zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju renesansu; — wyjaśnia, dlaczego XVI stulecie nazwano złotym wiekiem w historii Polski; — opisuje budowle renesansowe w Polsce oraz w swoim regionie.
<p>Podstawa programowa: IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — geneza unii lubelskiej — postanowienia unii lubelskiej — struktura narodowa i wyznaniowa I Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • podpisania unii lubelskiej (1569 r.); — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Lublin, • Podlasie, • Królestwo Polskie, • Wielkie Księstwo Litewskie, • Rzeczpospolitą Obojga Narodów, • Ukrainę; — wskazuje na obrazie Jana Matejki <i>Unia lubelska</i> postać Zygmunta II Augusta jako autora i pomysłodawcę unii. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>unia personalna</i>, • <i>unia realna</i>; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Inflanty, • Wołyń, • Podole; — wyjaśnia nazwę Rzeczpospolita Obojga Narodów. 	<ul style="list-style-type: none"> — wyjaśnia przyczyny zawarcia unii lubelskiej; — przedstawia skutki zawarcia unii lubelskiej; — charakteryzuje strukturę narodową i wyznaniową I Rzeczypospolitej. 	<ul style="list-style-type: none"> — analizuje wygląd herbu I Rzeczypospolitej i porównuje go z herbem Królestwa Polskiego; — opisuje skutki utworzenia Rzeczypospolitej Obojga Narodów; — wyjaśnia korzyści płynące z wielokulturowości.

<p>Podstawa programowa: X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Rzeczpospolita państwem wielowyznaniowym — <i>Akt konfederacji warszawskiej</i> — reformacja w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>katolicyzm,</i> • <i>judaizm,</i> • <i>luteranizm,</i> • <i>prawosławie,</i> • <i>tolerancja,</i> • <i>innowierca;</i> — wskazuje wielowyznaniowość I Rzeczypospolitej; — wymienia wyznania zamieszkujące Rzeczpospolitą Obojga Narodów; — zauważa potrzebę poszanowania odmienności religijnej i kulturowej. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>konfederacja;</i> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • uchwalenia <i>Aktu konfederacji warszawskiej</i> (1573 r.); — wskazuje cel podpisania <i>Aktu konfederacji warszawskiej</i>; — wyjaśnia, co oznacza, że Polska była nazywana „państwem bez stosów”. 	<ul style="list-style-type: none"> — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Raków, • Pińczów, • ziemie zamieszkałe przez przedstawicieli poszczególnych wyznań; — charakteryzuje strukturę wyznaniową I Rzeczypospolitej; — nazywa świątynie różnych wyznań; — przedstawia postanowienia <i>Aktu konfederacji warszawskiej</i>; — omawia wkład innych wyznań w rozwój szkolnictwa I Rzeczypospolitej. 	<ul style="list-style-type: none"> — nazywa i wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • ziemie zamieszkałe przez przedstawicieli poszczególnych wyznań; — wyjaśnia, kim byli arianie i przedstawia zasady ich religii; — tłumaczy przyczyny niechęci szlachty polskiej wobec arian.
<p>Podstawa programowa: X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — przyczyny elekcyjności tronu polskiego — przebieg pierwszej wolnej elekcji — <i>Artykuły henrykowskie</i> i <i>pacta conventa</i> — następstwa wolnych elekcji 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>elekcja;</i> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Henryka Walezego; — wyjaśnia, dlaczego polskich władców zaczęto wybierać drogą wolnej elekcji. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>wolna elekcja,</i> • <i>bezkrólewie,</i> • <i>interrex;</i> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • końca rządów dynastii Jagiellonów na polskim tronie (1572 r.), • pierwszej wolnej elekcji (1573 r.); — opisuje przebieg pierwszego bezkrólewia. 	<ul style="list-style-type: none"> — przedstawia zasady wyboru monarchy; — na podstawie obrazu Canaletta opisuje miejsce i przebieg wolnej elekcji; — wyjaśnia skutki wolnych elekcji. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Artykuły henrykowskie,</i> • <i>pacta conventa;</i> — wymienia warunki, które musieli spełnić królowie elekcyjni; — wyjaśnia wpływ <i>Artykułów henrykowskich</i> i <i>pacta conventa</i> na pozycję monarchy w Rzeczypospolitej.

<p>Podstawa programowa: X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wojny Stefana Batorego o Inflanty — dymitriada i polska interwencja w Rosji — pokój w Polanowie 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>hetman</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Stefana Batorego, • Zygmunta III Wazy, • Władysława IV Wazy; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Moskwę, • Inflanty, • Carstwo Rosyjskie. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy pod Kłuszynem (1610 r.); — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Stanisława Żółkiewskiego; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Kłuszyn; — opisuje, w jakim celu została utworzona piechota wybraniecka; — przedstawia, jak zakończyły się wojny o Inflanty prowadzone przez Stefana Batorego; — opowiada o znaczeniu bitwy pod Kłuszynem. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>piechota wybraniecka</i>, • <i>dymitriada</i>, • <i>Kreml</i>, • <i>bojar</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Dymitra Samozwańca; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • tereny przyłączone przez Polskę w wyniku rozejmu w Jamie Zapolskim, • tereny przyłączone przez Polskę w wyniku interwencji w Rosji (po pokoju w Polanowie); — przedstawia przyczyny najazdu Iwana Groźnego na Inflanty; — opisuje następstwa dymitriady. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • podpisania rozejmu w Jamie Zapolskim (1582 r.), • podpisania pokoju w Polanowie (1634 r.); — opisuje przyczyny poparcia Dymitra Samozwańca przez magnatów i duchowieństwo; — wskazuje przyczyny obalenia Dymitra Samozwańca; — wyjaśnia cel polskiej interwencji w Rosji; — przedstawia postanowienia pokoju w Polanowie.
---	---	---	--	---

<p>Podstawa programowa: XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Wazowie na tronie Polski — przyczyny wojen ze Szwecją — wojna o Inflanty — walka o ujście Wisły — skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. — Warszawa stolicą Polski 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>husarz</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Zygmunta III Wazy, • Władysława IV Wazy; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Szwecję, • Inflanty, • Pomorze Gdańskie, • Wisłę; — wymienia elementy uzbrojenia husarza i pokazuje je na ilustracji; — wymienia stolice Polski (Gniezno, Kraków, Warszawa). 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy pod Kircholmem (1605 r.); — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Jana Karola Chodkiewicza; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Kircholm; — wyjaśnia, dlaczego przeniesiono stolicę z Krakowa do Warszawy. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>clo</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy pod Oliwą (1627 r.); — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Karola IX, • Gustawa II Adolfa; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Oliwę; — charakteryzuje przyczyny wojen polsko-szwedzkich w XVII w.; — przedstawia przebieg wojny o Inflanty; — opowiada o znaczeniu bitwy pod Oliwą. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • podpisania rozejmu w Starym Targu (1629 r.), • podpisania rozejmu w Sztumskiej Wsi (1635 r.); — wyjaśnia, dlaczego Zygmunt III Waza utracił tron Szwecji; — przedstawia przyczyny zablokowania ujścia Wisły przez Szwedów; — przedstawia postanowienia rozejmów w Starym Targu i Sztumskiej Wsi; — tłumaczy, dlaczego Polska często nie wykorzystywała swoich sukcesów militarnych.
--	---	--	---	---

<p>Podstawa programowa: XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — sytuacja Kozaków zaporoskich — powstanie Kozaków na Ukrainie — ugoda w Perejasławiu 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kozacy</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Bohdana Chmielnickiego, • Jana Kazimierza; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Ukrainę; — wymienia elementy uzbrojenia Kozaków i pokazuje je na ilustracji; — rozpoznaje na ilustracji Kozaka wśród przedstawicieli innych grup społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Zaporoże</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • wybuchu powstania kozackiego (1648 r.); — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Zaporoże, • Dzikie Pola; — wyjaśnia, kim byli Kozacy. 	<ul style="list-style-type: none"> — wskazuje na mapie najważniejsze bitwy powstania: <ul style="list-style-type: none"> • Żółte Wody, • Korsuń, • Beresteczko; — wyjaśnia, kim byli Kozacy rejestrowi; — przedstawia zajęcia i sytuację Kozaków; — przedstawia przyczyny wybuchu powstania na Ukrainie; — przedstawia skutki powstania Chmielnickiego; — uzasadnia tezę, że powstanie Chmielnickiego było wojną domową. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy nad Żółtymi Wodami (1648 r.), • bitwy pod Korsuniem (1648 r.), • oblężenia Zbaraża (1649 r.), • ugody w Zborowie (1649 r.), • bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), • bitwy pod Batohem (1652 r.), • ugody w Perejasławiu (1654 r.), • zakończenia powstania i wojny polsko-rosyjskiej [podpisania rozejmu w Andruszowie (1667 r.)]; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Perejasław; — omawia główne etapy powstania; — wyjaśnia, dlaczego powstanie Chmielnickiego przerodziło się w wojnę polsko-rosyjską.
--	---	--	--	--

<p>Podstawa programowa: XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — przyczyny wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją — najazd Szwedów na Polskę w latach 1655–1660 — postawa społeczeństwa polskiego wobec najeźdźcy — skutki potopu 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>potop szwedzki</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Jana Kazimierza, • Stefana Czarnieckiego; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Częstochowę, • Prusy Książęce, • Inflanty; — wymienia obronę Jasnej Góry jako przełomowy moment potopu szwedzkiego; — wyjaśnia, dlaczego najazd Szwedów nazwano potopem; — przedstawia na ilustracji uzbrojenie piechoty szwedzkiej. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • potopu szwedzkiego (lata 1655–1660), • pokoju w Oliwie (1660 r.); — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Augustyna Kordeckiego; — uzasadnia znaczenie bohaterskiej obrony Częstochowy dla prowadzenia dalszej walki z najeźdźcą; — charakteryzuje postępowanie Szwedów wobec ludności polskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>wojna podjazdowa</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Karola X Gustawa; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Lwów; — wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich; — wyjaśnia przyczyny prowadzenia wojny podjazdowej przez Polskę; — przedstawia zobowiązania Jana Kazimierza złożone podczas ślubów lwowskich; — przedstawia skutki potopu szwedzkiego. 	<ul style="list-style-type: none"> — omawia główne etapy potopu szwedzkiego; — wyjaśnia przyczyny początkowych niepowodzeń Rzeczypospolitej w czasie potopu szwedzkiego; — wymienia postanowienia pokoju w Oliwie; — wskazuje zagrożenie płynące dla Rzeczypospolitej z powodu utraty lenna pruskiego.
--	--	---	--	--

<p>Podstawa programowa: XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — imperium osmańskie — przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w. — wojna o Mołdawię — najazd Turków na Polskę w II poł. XVIII w. i jego skutki — odsiecz wiedeńska Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>islam,</i> • <i>sultan,</i> • <i>husarz,</i> • <i>janczar;</i> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Michała Korybuta Wiśniowieckiego, • Jana III Sobieskiego; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Wiedeń, • Turcję; — podaje przyczyny wyprawy Jana III Sobieskiego pod Wiedeń. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>wezyr;</i> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy pod Chocimiem (1673 r.), • odsieczy wiedeńskiej (1683 r.); — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Stanisława Żółkiewskiego, • Jana Karola Chodkiewicza, • Kary Mustafy; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Podole, • Chocim, • Kamieniec Podolski. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>haracz,</i> • <i>jasyr,</i> • <i>ekspansja;</i> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy pod Cecorą (1620 r.), • obrony Chocimia (1621 r.), • najazdu tureckiego i oblężenia Kamieńca Podolskiego (1672 r.); — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Cecorę; — omawia przyczyny wojen polsko-tureckich w XVII w.; — wymienia przyczyny początkowych niepowodzeń wojsk polskich w walce z Turkami w II poł. XVII w.; — wymienia skutki wojen z Turcją. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • podpisania pokoju w Buczaczu (1672 r.); — przedstawia walkę Rzeczypospolitej o Mołdawię; — opisuje postanowienia traktatu w Buczaczu; — przedstawia następstwa wojen polsko-tureckich w XVII w.
---	---	--	---	---

Podstawa programowa:

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.

Materiał nauczania:

- skutki wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą w XVII w.
- sytuacja polityczno-gospodarcza kraju na przełomie XVII i XVIII w.

- poprawnie posługuje się terminem:
  - *liberum veto*;
- wymienia i wskazuje na mapie:
  - państwa, z którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny w XVII w.;
- charakteryzuje XVII stulecie jako czas wielu konfliktów wojennych prowadzonych przez Rzeczpospolitą.

— wymienia skutki wojen toczonych przez Rzeczpospolitą w XVII w.

- wskazuje na mapie:
  - tereny utracone przez Rzeczpospolitą;
- wymienia przyczyny uzależnienia Polski od obcych państw.

- poprawnie posługuje się terminem:
  - *rokosz*;
- zna i zaznacza na osi czasu datę:
  - pierwszego zerwania sejmu – wykorzystanie zasady *liberum veto* (1652 r.);
- identyfikuje postacie:
  - Jerzego Lubomirskiego,
  - Władysława Sicińskiego;
- charakteryzuje funkcjonowanie aparatu władzy na przełomie XVII i XVIII w., zwracając uwagę na słabość władzy królewskiej, zrywanie sejmów i wzrost znaczenia magnaterii;
- wskazuje objawy kryzysu państwa;
- podaje przyczyny i objawy kryzysu gospodarczego;
- przedstawia przyczyny rokoszu Lubomirskiego;
- wyjaśnia, dlaczego w Rzeczypospolitej coraz większą rolę zaczęli odgrywać magnaci.

<p>Podstawa programowa: XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — barok – epoka kontrastów — cechy charakterystyczne stylu barokowego — architektura i sztuka barokowa — Sarmaci i ich obyczaje 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>barok</i>; — zna i zaznacza na osi czasu: <ul style="list-style-type: none"> • czas trwania epoki baroku; — opowiada o sposobach spędzania czasu wolnego przez szlachtę na przełomie XVII i XVIII w.; — wskazuje pozytywne i negatywne cechy szlachty polskiej tego okresu. 	<ul style="list-style-type: none"> — wymienia cechy charakterystyczne architektury barokowej; — z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu barokowym; — wymienia najwybitniejsze dzieła sztuki barokowej w Polsce i Europie; — wyjaśnia, czym były kalwarie. 	<ul style="list-style-type: none"> — charakteryzuje malarstwo i rzeźbę epoki baroku; — charakteryzuje ideologię sarmatyzmu; — wyjaśnia pochodzenie terminu <i>sarmatyzm</i>; — wyjaśnia znaczenie określenia „<i>złota wolność szlachecka</i>”; — opisuje strój sarmacki na podstawie ilustracji. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>putto</i>, • <i>ornament</i>; — wyjaśnia genezę epoki baroku; — wskazuje wpływ rosnącej pobożności na architekturę i sztukę epoki; — wyjaśnia, na czym polega związek kultury barokowej z ruchem kontrreformacyjnym; — charakteryzuje barok jako epokę kontrastów; — wskazuje następstwa bezkrytycznego stosunku szlachty do ustroju państwa.
--	--	--	--	--

<p>Podstawa programowa: XII. Europa w XVII i XVIII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Edykt nantejski i jego skutki — umacnianie władzy monarchy we Francji — rządy absolutne Ludwika XIV — Francja potęgą militarną i gospodarczą 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Ludwika XIV; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Francję; — wskazuje czas panowania Ludwika XIV (XVII w.); — krótko opisuje zakres władzy króla w monarchii absolutnej. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>monarchia absolutna</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Henryka IV, • Armanda Richelieu; — wymienia uprawnienia monarchy absolutnego; — wyjaśnia, dlaczego Ludwika XIV określano mianem <i>Króla Słońce</i>; — opisuje życie w Wersalu w czasach Ludwika XIV. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>manufaktura</i>, • <i>clo</i>, • <i>import</i>, • <i>eksport</i>; — wyjaśnia, dlaczego Francja była europejską potęgą; — przedstawia, w jaki sposób doszło do wzmocnienia władzy królewskiej we Francji. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>hugenoci</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • wydania Edyktu nantejskiego (1598 r.); — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Jeana Baptiste’a Colberta, • Moliera; — opisuje, jak zakończyły się wojny religijne we Francji (przywołuje Edykt nantejski); — przedstawia działania kardynała Richelieu zmierzające do wzmocnienia pozycji monarchy; — omawia politykę gospodarczą ministra Colberta; — opowiada o twórczości Moliera; — wskazuje pozytywne i negatywne strony panowania Ludwika XIV.
--	--	---	--	--

Podstawa programowa:

XII. Europa w XVII i XVIII wieku.

Material nauczania:

- absolutyzm angielski
- konflikt Karola I z parlamentem
- dyktatura Olivera Cromwella
- ukształtowanie się monarchii parlamentarnej

- poprawnie posługuje się terminem:
  - *parlament*;
- wskazuje na mapie:
  - Anglię,
  - Londyn;
- wskazuje organy władzy w monarchii parlamentarnej.

- poprawnie posługuje się terminem:
  - *monarchia parlamentarna*;
- identyfikuje postacie:
  - Karola I Stuarta,
  - Olivera Cromwella,
  - Wilhelma Orańskiego;
- wskazuje Anglię jako kraj o ustroju monarchii parlamentarnej;
- przedstawia zakres władzy dyktatora.

- wyjaśnia przyczyny konfliktu Karola I z parlamentem;
- przedstawia *Deklarację praw narodu angielskiego*;
- charakteryzuje ustrój monarchii parlamentarnej.

- poprawnie posługuje się terminami:
  - *purytanie*,
  - *nowa szlachta*,
  - *rojaliści*;
- zna i zaznacza na osi czasu daty:
  - ogłoszenia Anglii republiką (1649 r.),
  - przywrócenia monarchii w Anglii (1660 r.),
  - wydania *Deklaracji praw narodu angielskiego* oraz ukształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii (1689 r.);
- identyfikuje postacie:
  - Karola II,
  - Jakuba II;
- wymienia główne etapy kształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii;
- porównuje ustrój monarchii parlamentarnej i monarchii absolutnej.

<p>Podstawa programowa: XII. Europa w XVII i XVIII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ideologia oświecenia — wybitni myśliciele doby oświecenia — trójpodział władzy według Monteskiusza — najważniejsze dokonania naukowe oświecenia — architektura oświeceniowa 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>oświecenie</i>; — zaznacza na osi czasu: <ul style="list-style-type: none"> • czas trwania epoki oświecenia; — podaje przykład dokonania naukowego lub technicznego epoki oświecenia. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>klasycyzm</i>; — charakteryzuje styl klasycystyczny; — wymienia przykłady budowli klasycystycznych w Polsce i Europie; — z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu klasycystycznym; — wymienia najważniejsze dokonania naukowe i techniczne epoki oświecenia; — tłumaczy, dlaczego nowa epoka w kulturze europejskiej została nazwana oświeceniem. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Monteskiusza; — charakteryzuje ideologię oświecenia; — wyjaśnia, na czym polegała opracowana przez Monteskiusza koncepcja trójpodziału władzy. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>ateizm</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Woltera, • Jana Jakuba Rousseau, • Denisa Diderota; — omawia koncepcję umowy społecznej zaproponowaną przez Jana Jakuba Rousseau; — wyjaśnia przyczyny krytyki absolutyzmu i Kościoła przez filozofów doby oświecenia; — wskazuje wpływ dokonań naukowych i technicznych na zmiany w życiu ludzi.
<p>Podstawa programowa: XII. Europa w XVII i XVIII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — absolutyzm oświecony — narodziny potęgi Prus — monarchia austriackich Habsburgów — Cesarstwo Rosyjskie w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Marii Teresy, • Józefa II, • Piotra I, • Fryderyka Wielkiego; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Rosję, • Austrię, • Prusy; — wskazuje Rosję, Austrię i Prusy jako potęgi europejskie XVIII stulecia. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>absolutyzm</i>, • <i>absolutyzm oświecony</i>; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Petersburg; — podaje przykłady reform w monarchiach absolutyzmu oświeconego; — wskazuje wpływ ideologii oświecenia na reformy w krajach absolutyzmu oświeconego. 	<ul style="list-style-type: none"> — wymienia reformy przeprowadzone w Rosji, Austrii i Prusach; — wyjaśnia, dlaczego monarchowie absolutyzmu oświeconego nazywali siebie „<i>slugami ludu</i>”; — wyjaśnia związki między pojawieniem się nowych potęg w Europie Środkowej a sytuacją w Rzeczypospolitej. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • powstania Królestwa Pruskiego (1701 r.), • powstania Cesarstwa Rosyjskiego (1721 r.); — charakteryzuje reformy przeprowadzone w Rosji, Austrii i Prusach; — wyjaśnia wpływ reform na wzrost znaczenia tych państw; — opisuje skutki uzyskania przez Rosję dostępu do Bałtyku; — porównuje monarchię absolutną z monarchią absolutyzmu oświeconego.

<p>Podstawa programowa: XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kolonie brytyjskie w Ameryce Północnej — konflikt kolonistów z rządem brytyjskim — wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych — ustrój polityczny USA 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>konstytucja</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Tadeusza Kościuszki, • Kazimierza Pułaskiego, • Jerzego Waszyngtona; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Stany Zjednoczone; — określa czas powstania Stanów Zjednoczonych. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>kolonia</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • uchwalenia konstytucji USA – pierwszej takiej ustawy na świecie (1787 r.); — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • kolonie brytyjskie w Ameryce Północnej; — wymienia strony konfliktu w wojnie o niepodległość Stanów; — wyjaśnia, dlaczego Amerykanie mówią w języku angielskim; — porównuje pierwszą flagę USA z flagą współczesną, wskazując zauważone podobieństwa i różnice. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>bojkot</i>; — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • „<i>bostońskiego picia herbaty</i>” (1773 r.), • wybuchu wojny o niepodległość USA (1775 r.), • powstania Stanów Zjednoczonych (4 lipca 1776 r.); — przedstawia przyczyny wybuchu wojny między kolonistami a rządem brytyjskim; — opisuje wydarzenie zwane „<i>bostońskim picciem herbaty</i>”; — charakteryzuje znaczenie <i>Deklaracji niepodległości</i>; — charakteryzuje ustrój polityczny USA; — przedstawia udział Polaków w walce o niepodległość USA. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy pod Saratogą (1777 r.), • bitwy pod Yorktown (1781 r.), • podpisania pokoju i uznania niepodległości USA przez Wielką Brytanię (1783 r.); — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Boston, • Filadelfię, • Yorktown; — przedstawia najważniejsze etapy walki o niepodległość USA; — omawia zasługi Jerzego Waszyngtona dla powstania USA; — opisuje idee oświeceniowe zapisane w konstytucji USA; — wymienia miejsca związane z udziałem Polaków w wojnie o niepodległość USA.
--	--	---	---	---

<p>Podstawa programowa: XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — unia personalna z Saksonią — początek ingerencji Rosji w sprawy Polski — podwójna elekcja w 1733 r. — rządy Augusta III — projekty reform Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>unia personalna</i>, • <i>liberum veto</i>, • <i>wolna elekcja</i>, • <i>przywileje</i>; — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Augusta II Mocnego, • Augusta III Sasa; — opisuje konsekwencje wyboru dwóch władców jednocześnie. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>konfederacja</i>, • <i>anarchia</i>, • <i>złota wolność szlachecka</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Stanisława Konarskiego; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Saksonię; — wymienia przyczyny anarchii w Polsce; — przedstawia propozycje reform Stanisława Konarskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Stanisława Leszczyńskiego; — charakteryzuje projekty reform w I poł. XVIII w.; — wyjaśnia sens powiedzeń: „<i>Od Sasa do Lasa</i>” i „<i>Za króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa</i>”. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • obrad sejmku niemego (1717 r.); — przedstawia genezę i postanowienia sejmku niemego; — wyjaśnia przyczynę ingerencji Rosji w sprawy Polski; — opisuje pozytywne i negatywne skutki rządów Augusta III.
<p>Podstawa programowa: XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Stanisław August Poniatowski królem Polski — pierwsze reformy nowego władcy — konfederacja barska — I rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>rozbiory Polski</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • pierwszego rozbioru Polski (1772 r.); — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Stanisława Augusta Poniatowskiego; — wymienia państwa, które dokonały pierwszego rozbioru Polski i wskazuje je na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>ambasador</i>, • <i>emigracja</i>; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • ziemie utracone przez Polskę podczas pierwszego rozbioru; — przedstawia przyczyny pierwszego rozbioru Polski; — przedstawia skutki pierwszego rozbioru Polski; — ocenia postawę Tadeusza Rejtana. 	<ul style="list-style-type: none"> — opisuje okoliczności wyboru Stanisława Augusta na króla Polski; — wymienia reformy Stanisława Augusta w celu naprawy oświaty i gospodarki w II poł. XVIII w.; — wskazuje następstwa konfederacji barskiej; — porównuje postawy rodaków wobec rozbioru państwa na podstawie analizy obrazu Jana Matejki <i>Rejtan – Upadek Polski</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>prawa kardynalne</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • zawiązania konfederacji barskiej (1768 r.); — przedstawia przyczyny zawiązania konfederacji barskiej; — przedstawia cel walki konfederatów barskich; — opowiada o przebiegu i decyzjach sejmu rozbiorowego.

<p>Podstawa programowa: XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — literatura okresu oświecenia — Teatr Narodowy i jego zadania — mecenas Stanisława Augusta Poniatowskiego — architektura i sztuka klasycystyczna w Polsce — reforma szkolnictwa w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>szkoła parafialna</i>; — wskazuje Stanisława Augusta jako oświeceniowego mecenasa sztuki; — podaje przykłady zasług ostatniego króla dla rozwoju kultury polskiej; — podaje przykłady przedmiotów nauczanych w szkołach parafialnych. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>obiady czwartkowe</i>; — przedstawia przyczyny powołania Komisji Edukacji Narodowej; — wskazuje cel wychowania i edukacji młodzieży w XVIII w.; — charakteryzuje architekturę i sztukę klasycystyczną; — podaje przykłady budowli klasycystycznych; — z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu klasycystycznym. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Ignacego Krasickiego; — charakteryzuje twórczość Ignacego Krasickiego; — przedstawia zadania Teatru Narodowego i czasopisma „<i>Monitor</i>”; — omawia zmiany wprowadzone w polskim szkolnictwie przez KEN. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postacie: <ul style="list-style-type: none"> • Hugona Kołłątaja, • Stanisława Staszica, • Juliana Ursyna Niemcewicza, • Wojciecha Bogusławskiego, • Canaletta, • Marcella Bacciarellego; — przedstawia propozycje reform pisarzy politycznych II poł. XVIII w.; — przedstawia zasługi Stanisława Augusta dla rozwoju kultury i sztuki oświecenia; — wyjaśnia, dlaczego obrazy Canaletta są ważnym źródłem wiedzy historycznej; — opisuje przykłady budowli klasycystycznych w swoim regionie.
--	--	--	--	---

Podstawa programowa:

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku.

Material nauczania:

— reformy Sejmu Wielkiego

— Konstytucja 3 maja

— wojna polsko-rosyjska w 1792 r.

— drugi rozbiór Polski

— poprawnie posługuje się terminem:

- *konstytucja*;

— zna i zaznacza na osi czasu daty:

- uchwalenia Konstytucji 3 maja (1791 r.),
- drugiego rozbioru Polski (1793 r.);

— wymienia państwa, które dokonały drugiego rozbioru Polski;

— na obrazie Jana Matejki *Konstytucja 3 maja 1791 roku* wskazuje współtwórców konstytucji: Stanisława Augusta Poniatowskiego i Stanisława Małachowskiego.

— zna i zaznacza na osi czasu datę:

- obrad Sejmu Wielkiego (lata 1788–1792);

— wskazuje na mapie:

- ziemie utracone przez Polskę podczas drugiego rozbioru;

— przedstawia przyczyny uchwalenia Konstytucji 3 maja;

— wymienia najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;

— przedstawia skutki uchwalenia Konstytucji 3 maja;

— wymienia najważniejsze reformy Sejmu Czteroletniego.

— identyfikuje postać:

- Stanisława Małachowskiego;

— zna i zaznacza na osi czasu datę:

- zawiązania konfederacji targowickiej (1792 r.);

— wskazuje na mapie:

- Targowicę,
- Zieleńce,
- Dubienkę;

— opisuje sytuację w Polsce po pierwszym rozbiore;

— podaje cel obrad Sejmu Wielkiego;

— charakteryzuje ustrój polityczny wprowadzony przez Konstytucję 3 maja;

— przedstawia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej.

— zna i zaznacza na osi czasu daty:

- wojny polsko-rosyjskiej (1792 r.),
- bitwy pod Zieleńcami (1792 r.),
- bitwy pod Dubienką (1792 r.),
- obrad sejmu w Grodnie (1793 r.);

— opisuje najważniejsze reformy Sejmu Czteroletniego;

— przedstawia genezę ustanowienia Orderu *Virtuti Militari*;

— opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej (1792 r.);

— przedstawia postanowienia sejmu w Grodnie.

<p>Podstawa programowa: XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku.</p> <p>Materiał nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wybuch powstania kościuszkowskiego — <i>Uniwersał połaniecki</i> — przebieg powstania — trzeci rozbiór Polski 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>naczelnik,</i> • <i>kosynierzy,</i> • <i>zaborcy;</i> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • powstania (insurekcji) kościuszkowskiej (1794 r.), • trzeciego rozbioru Polski (1795 r.); — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Tadeusza Kościuszki; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Kraków; — wymienia państwa, które dokonały trzeciego rozbioru Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>insurekcja;</i> — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • tereny utracone przez Polskę podczas trzeciego rozbioru; — wymienia przyczyny wybuchu i upadku powstania kościuszkowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Wojciecha Bartosa; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Raclawice, • Połaniec; — opowiada o bitwie pod Raclawicami i przedstawia jej znaczenie; — wyjaśnia, dlaczego Kościuszko zdecydował się wydać <i>Uniwersał połaniecki</i>; — wskazuje następstwa upadku powstania kościuszkowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>uniwersał;</i> — zna i zaznacza na osi czasu daty: <ul style="list-style-type: none"> • bitwy pod Raclawicami (4 kwietnia 1794 r.), • wydania <i>Uniwersału połanieckiego</i> (7 maja 1794 r.), • bitwa pod Szczekocinami (6 czerwca 1794 r.), • bitwy pod Maciejowicami (10 października 1794 r.), • rzeź Pragi i kapitulacja Warszawy (4-5 listopada 1794 r.); — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Maciejowice; — przedstawia zapisy <i>Uniwersału połanieckiego</i>; — opisuje przebieg powstania kościuszkowskiego i podaje jego najważniejsze wydarzenia w kolejności chronologicznej; — przedstawia znaczenie bitwy pod Maciejowicami dla losów powstania; — wymienia najważniejsze przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.
---	---	---	---	--

<p>Podstawa programowa: XV. Wielka rewolucja we Francji.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — sytuacja we Francji przed wybuchem rewolucji burżuazyjnej — stany społeczne we Francji — wybuch rewolucji francuskiej — uchwalenie <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> — Francja monarchią konstytucyjną 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>konstytucja</i>, • <i>rewolucja</i>, • <i>Bastylia</i>; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • Francję, • Paryż; — podaje wydarzenie, które rozpoczęło rewolucję francuską; — wyjaśnia, dlaczego Francuzi obchodzą swoje święto narodowe 14 lipca. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>burżuazja</i>, • <i>Stany Generalne</i>, • <i>monarchia konstytucyjna</i>; — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • wybuchu rewolucji burżuazyjnej we Francji (14 lipca 1789 r.); — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Ludwika XVI; — wymienia i charakteryzuje stany społeczne we Francji. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • uchwalenia <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> (1789 r.); — przedstawia przyczyny wybuchu rewolucji burżuazyjnej; — opisuje położenie stanów społecznych we Francji; — wyjaśnia zadania Konstytuanty; — przedstawia najważniejsze zapisy <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>; — charakteryzuje ustrój Francji po wprowadzeniu konstytucji. 	<ul style="list-style-type: none"> — zna i zaznacza na osi czasu datę: <ul style="list-style-type: none"> • uchwalenia konstytucji francuskiej (1791 r.); — przedstawia sytuację we Francji przed wybuchem rewolucji; — opisuje decyzje Konstytuanty podjęte po wybuchu rewolucji i wskazuje ich przyczyny.
<p>Podstawa programowa: XV. Wielka rewolucja we Francji.</p> <p>Material nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Francja republiką — terror jakobinów — upadek rządów jakobinów 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>gilotyna</i>, • <i>terror</i>; — przedstawia okoliczności stracenia Ludwika XVI. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>republika</i>; — identyfikuje postać: <ul style="list-style-type: none"> • Maksymiliana Robespierre’a; — wskazuje na mapie: <ul style="list-style-type: none"> • państwa, z którymi walczyła rewolucyjna Francja; — przedstawia przyczyny obalenia władzy Ludwika XVI. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminami: <ul style="list-style-type: none"> • <i>jakobini</i>, • <i>dyktatoriat</i>; — opisuje rządy jakobinów; — wyjaśnia, dlaczego rządy jakobinów nazwano Wielkim Terrorem; — przedstawia, w jaki sposób jakobinów odsunięto od władzy; — charakteryzuje rządy dyktatoriatu. 	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie posługuje się terminem: <ul style="list-style-type: none"> • <i>radikalizm</i>; — przedstawia skutki rządów jakobinów; — wyjaśnia przyczyny upadku rządów jakobinów; — wyjaśnia na przykładzie postaci Maksymiliana Robespierre’a sens powiedzenia: „<i>Rewolucja pożera własne dzieci</i>”.

Podstawa programowa:
XVIII. Epoka napoleońska.

Material nauczania:

- obalenie rządów dyktatoratu
- Napoleon Bonaparte cesarzem Francuzów
- Kodeks Napoleona
- Napoleon u szczytu potęgi

- identyfikuje postać:
  - Napoleona Bonapartego;
- określa I poł. XIX w. jako epokę napoleońską;
- przedstawia na infografice uzbrojenie żołnierzy epoki napoleońskiej.

- poprawnie posługuje się terminem:
  - *zamach stanu*;
- zna i zaznacza na osi czasu datę:
  - bitwy pod Austerlitz (1805 r.);
- wskazuje na mapie:
  - państwa, z którymi toczyła wojny napoleońska Francja,
  - Austerlitz,
  - tereny zależne od Francji;
- przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Napoleona.

- poprawnie posługuje się terminem:
  - *blokada kontynentalna*;
- zna i zaznacza na osi czasu datę:
  - uchwalenia Kodeksu Napoleona (1804 r.);
- przedstawia położenie Francji w Europie podczas rządów dyktatoratu;
- wyjaśnia przyczyny wprowadzenia blokady kontynentalnej przeciw Anglii;
- charakteryzuje Kodeks Napoleona;
- wymienia reformy wprowadzone przez Napoleona.

- zna i zaznacza na osi czasu daty:
  - koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.),
  - bitwy pod Jeną (1806 r.),
  - bitwy pod Austerlitz (1806 r.),
  - bitwy pod Frydlandem (1807 r.),
  - pokoju w Tylży (1807 r.);
- wyjaśnia przyczyny niezadowolenia społecznego podczas rządów dyktatoratu;
- przedstawia etapy kariery Napoleona;
- wyjaśnia, dlaczego Napoleon koronował się na cesarza Francuzów;
- przedstawia postanowienia pokoju w Tylży.

Podstawa programowa:
XVIII. Epoka napoleońska.

Material nauczania:

- wyprawa na Rosję
- odwrót Wielkiej Armii
- bitwa pod Lipskiem i klęska cesarza

- poprawnie posługuje się terminem:
  - *Wielka Armia*;
- wskazuje na mapie:
  - Rosję,
  - Moskwę;
- opisuje, jak zakończyła się wyprawa Napoleona na Rosję.

- wskazuje na mapie:
  - państwa koalicji antyfrancuskiej,
  - Elbę,
  - Lipsk;
- przedstawia przyczyny wyprawy Napoleona na Rosję;
- opisuje, w jakich warunkach atmosferycznych wycofywała się Wielka Armia;
- wyjaśnia, dlaczego bitwa pod Lipskiem została nazwana „*bitwą narodów*”.

- poprawnie posługuje się terminami:
  - *taktyka spalonej ziemi*,
  - *wojna podjazdowa*,
  - *abdykacja*;
- zna i zaznacza na osi czasu datę:
  - bitwy pod Lipskiem (1813 r.);
- przedstawia strategię obronną Rosji;
- opisuje skutki wyprawy Napoleona na Rosję;
- przedstawia skutki klęski Napoleona pod Lipskiem.

- zna i zaznacza na osi czasu datę:
  - bitwy pod Borodino (1812 r.);
- wskazuje na mapie:
  - Borodino;
- omawia przebieg kampanii rosyjskiej Napoleona;
- omawia, jak przebiegał odwrót Wielkiej Armii;
- przedstawia przyczyny klęski Napoleona.

Podstawa programowa:
XVIII. Epoka napoleońska.

Material nauczania:

- Polacy po utracie niepodległości
- utworzenie Legionów Polskich we Włoszech
- organizacja i zasady życia legionowego
- udział legionistów w wojnach napoleońskich

- identyfikuje postacie:
  - Jana Henryka Dąbrowskiego,
  - Józefa Wybickiego;
- wskazuje na mapie:
  - Włochy,
  - Francję;
- wymienia państwa zaborcze;
- podaje nazwę hymnu Polski i wskazuje jego związek z Legionami Polskimi we Włoszech.

- poprawnie posługuje się terminami:
  - *legiony*,
  - *emigracja*;
- zna i zaznacza na osi czasu datę:
  - utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.);
- wskazuje na mapie:
  - San Domingo;
- przedstawia cel utworzenia Legionów Polskich i opisuje walki z ich udziałem.

- wyjaśnia, dlaczego Polacy wzięli nadzieję na odzyskanie niepodległości z Napoleonem;
- opisuje udział legionistów w wojnach napoleońskich;
- przedstawia powody wysłania legionistów na San Domingo.

- opisuje położenie ludności polskiej po utracie niepodległości;
- charakteryzuje zasady obowiązujące w Legionach Polskich;
- wyjaśnia, dlaczego Legiony były szkołą patriotyzmu i demokracji.

Podstawa programowa:
XVIII. Epoka napoleońska.

Material nauczania:

- utworzenie Księstwa Warszawskiego
- konstytucja Księstwa Warszawskiego
- Polacy pod rozkazami Napoleona
- upadek Księstwa Warszawskiego

- wskazuje na mapie:
  - Księstwo Warszawskie;
- podaje przyczyny likwidacji Księstwa Warszawskiego.

- podaje i zaznacza na osi czasu daty:
  - utworzenia i likwidacji Księstwa Warszawskiego (1807 r., 1815 r.);
- wskazuje na mapie:
  - Tylżę;
- przedstawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego.

- identyfikuje postać:
  - księcia Józefa Poniatowskiego;
- wskazuje na mapie:
  - Raszyn;
- przedstawia okoliczności powiększenia terytorium Księstwa Warszawskiego;
- wyjaśnia znaczenie mitu napoleońskiego dla podtrzymania pamięci o Legionach.

- zna i zaznacza na osi czasu datę:
  - bitwy pod Raszynem (1809 r.);
- wskazuje na mapie:
  - Somosierrę;
- omawia zapisy konstytucji Księstwa Warszawskiego;
- wskazuje związek między zapisami konstytucji Księstwa Warszawskiego a ideami rewolucji francuskiej;
- opowiada o szarzy polskich szwoleżerów pod Somosierrą i wskazuje jej znaczenie dla toczonych walk;
- wymienia bitwy stoczone przez napoleońską Francję z udziałem Polaków.

